

IVAN GROHAR

slikar,
predstavnik
slovenskega
impresionizma
(1867–1911)

Fotografijo hrani Loški muzej Škofja Loka.

1910, Moderna galerija Ljubljana, foto: Bojan Salaj.

1. Ivan Grohar se je rodil na **Spodnji Sorici** nad Selško dolino na Gorenjskem. V tej idilični visokogorski vasici je ohranjena njegova rojstna hiša, preurejena v muzej. Ob cesti nas pozdravi kip po njegovi podobi; Grohar je predstavljen, kako

zre v daljavo domače krajine. Kasneje se je družina preselila na dobro uro hoda oddaljene **Heblarje**. Ivan je bil kmečki otrok. Kot desetleten fantič je pasel domačo kravo in imel na pretek časa, da je opazoval travnike, gozdove in vse, kar se dogaja v naravi. Čas na paši si je večkrat krajšal z rezljanjem figuric iz lipovine. Brezskrbna otroška pastirska leta so se mu globoko vtisnila v spomin. Tudi ena njegovih zadnjih – nedokončanih – slik se vsebinsko povezuje s tem prvobitnim idiličnim svetom.

Njen naslov je

7			11		2	
---	--	--	----	--	---	--

.

Sv. Štefan, 1901, Ribnica na Dolenjskem, foto: Bojan Salaj.

2. Ivanovo risarsko nadarjenost in željo po slikanju je v osnovni šoli opazil vaški učitelj, kasneje pa tudi soriški župnik Anton Jamnik, ki je Groharja leta 1888 priporočil pri graščaku Karlu pl. Strahlu, da si je lahko ogledal njegovo umetniško zbirko v Stari Loki. Prve izkušnje si je Grohar pridobil kot vajenec pri cerkvenem slikarju Matiji Bradaški v Kranju. Po nesrečnem obdobju vojaščine je z deželno podporo vstopil v Deželno

risarsko šolo v Gradcu, nato pa je odšel na Dunaj in v München, kjer je sam kopiral dela starejših mojstrov. Potem, ko je uspešno naslikal oltarni sliki za romarsko cerkev na Brezjah, *Sv. Štefana* za župno cerkev v Ribnici, sliko *Srce Jezusovo* za škofa Jegliča in dobil naročilo za freske v trnovski cerkvi v Ljubljani, je vse kazalo, da bo postal ugleden

		13			3	1	
--	--	----	--	--	---	---	--

 slikar.

O Groharjevih slikah za brezjansko cerkev je na začetku leta 1900 predaval pisatelj in eden prvih umetnostnih kritikov Vatroslav Holz. Še isto leto ga je Grohar portretiral.

Vatroslav Holz, 1900, Narodna galerija Ljubljana, foto: Bojan Salaj.

3. Pomembna umetniška postojanka na Groharjevi poti je bil München. Tu je obiskal razstavo švicarsko italijanskega slikarja Giovannija Segantinija, ki je s svojim načinom slikanja močno vplival nanj. V Münchnu je leta 1899 nekaj mesecev zahajal v zasebno risarsko šolo Antona Ažbeta. Mojster Ažbe je Groharja med drugim naučil, da se na slikarsko platno vedno nanaša le čiste, med seboj nepremešane barve, eno ob drugo, tako da barve pridejo do večjega izraza. Grohar je tu spoznal tudi dva kasnejša slikarska prijatelja Matijo Jamo in Mateja Sternena. Na Groharjevo umetniško preusmeritev v moderno slikarstvo pa je odločilno vplival

	2		14		11		14			9		7
--	---	--	----	--	----	--	----	--	--	---	--	---

ki ga je pripeljal v Ažbetovo šolo in vse življenje ostal njegov razumevajoči prijatelj.

Snežni metež v Škofji Loki, 1905, Moderna galerija Ljubljana (na ogled v Narodni galeriji), foto: Bojan Salaj.

4. Z začetkom 20. stoletja se je tudi pri nas rojevala nova – moderna umetnost. Nastopila je generacija slikarjev, ki je želela v svojih slikah izraziti prepoznavni slovenski značaj. Na začetku so vsi, tudi Ivan Grohar, kot slovensko umetnost razumeli žanrske slike, predvsem

podobe iz kmečkega vsakdanjika: kmečka opravila in praznike. Že kmalu pa so slikarji Rihard Jakopič, Ivan Grohar, Matija Jama in Matej Sternen ugotovili, da za prepoznavnost slovenske slike ni dovolj samo vsebina (kaj je naslikano), ampak predvsem likovna obravnava (kako je naslikano). Slikati so začeli čiste **krajine**. Slikali so zunaj, v naravi, in opazovali vse njene atmosferske spremembe, predvsem spreminjajočo se svetlobo, zanimale so jih torej barve. V likovni umetnosti imenujemo to smer

	12			3	4							12
--	----	--	--	---	---	--	--	--	--	--	--	----

Vsak izmed njih je iskal svoj slikarski način, kako bo **vtis, ki ga je krajina nanj pustila**, naslikal. Med letoma 1904 in 1906 so se veliko družili in skupaj slikali v okolici Škofje Loke. Ivan Grohar je takrat ustvaril nekaj značilnih zimskih impresij: *Kamnitnik*, *Snežni metež v Škofji Loki*, *Zimsko jutro* ...

1903, Mestni muzej Ljubljana (na ogled v Narodni galeriji), foto: Bojan Salaj.

5. Za uveljavitev mladih modernih slovenskih slikarjev so bile pomembne razstave. Prva slovenska umetniška razstava, ki je bila dobro sprejeta, se je zgodila v Ljubljani, v dvorani Mestnega doma leta 1900. Drugo razstavo leta 1902

pa je javnost grobo zavrnila. Nerazumljeni in zasmehovani kot tujci, kozolčarji in špinačarji, so se slikarji umaknili iz Ljubljane. Ključna razstava za priznanje slovenskega impresionizma je bila februarja leta **1904 v galeriji Miethke na Dunaju**. Slovenski umetniki so se predstavili kot *Združenje svobodnih slovenskih umetnikov Sava*. Groharjeva slika, ki jo je sam sprva naslovil **Iz moje domovine**, je zavzela osrednje mesto na razstavi. Pisatelj Ivan Cankar je navdušeno poročal z Dunaja o njej; nostalgичno ga je spomnila na značilno slovensko pokrajino, poetično je opisoval razpoloženje ali »štimumungo«, ki jo je Grohar izrazil z izbranimi barvami in slikarsko tehniko. Sliko danes poznamo pod naslovom

9	6				11
---	---	--	--	--	----

.

Štemarski vrt, 1907, Narodna galerija Ljubljana, foto: Bojan Salaj.

6. Ivan Grohar je že kmalu po letu 1902 začel graditi svojo prepoznavno slikarsko govorico. Pogosto je že z načinom slikanja ustvaril posebno vzdušje v naslikani krajini. Barve je na platno nanesel v debelih plasteh – pastoznih nanosih. Včasih je vlekel dolge vijugave poteze, kasneje postanejo to krajše črtice ali pa celo grudice mestoma nakupčkane barve, včasih pa je določene površine platna pustil tudi neposlikane.

Barvo bi lahko nanašal s čopičem, vendar mu je bolj prav prišel **trši slikarski pripomoček**, ki ga imenujemo

4	15				13		
---	----	--	--	--	----	--	--

15				10			
----	--	--	--	----	--	--	--

.

Macesen, 1904, Narodna galerija Ljubljana, foto: Bojan Salaj.

7. V Groharjevih slikah začutimo veliko simboličnih pomenov. Avgusta leta 1904 je na očetovi domačiji naslikal **Macesen**. Slika odkriva več posebnosti: ob nastanku je bila pravkotnega formata, kmalu zatem pa je Grohar sliko na levi strani odrezal in dobil skoraj kvadratni format, kar so takratni poznavalci razumeli kot zelo moderen pristop. Nenavaden je tudi Groharjev podpis na sliki. Zaradi gosto nanesene barve in

izžlebljenih potez izgleda kot da bi slikar s pipcem vrezal svoje ime v skorjo drevesa. **Slikar** se v simboličnem smislu predstavi kot drevo: pripisuje si vse lastnosti trdoživnega viharničnega drevesa. Tako lahko Groharjev **Macesen** razumemo kot njegov simbolični

14				9					3	10
----	--	--	--	---	--	--	--	--	---	----

.

1907, Moderna galerija Ljubljana (na ogled v Narodni galeriji), foto: Bojan Salaj.

8. Leta 1907 je Grohar naslikal sliko, na katero je bil zelo ponosen. Kritiki so jo že ob prvi razstavi v Narodnem domu v Trstu označili kot **narodno najbolj prepoznavno sliko**. Upodobljeno je **značilno kmečko delo**, ki ima tudi simbolični pomen, v

ozadju pa vidimo kozolec, ki se pogosto pojavlja na Groharjevih in tudi krajinah drugih impresionistov. Grohar je kmeta pri delu videl na loških poljih in ta podoba je nanj naredila močan vtis. Vendar slika ni nastala hipoma. Grohar je sliko natančno premislil, naslikal je celo dve sliki z enakim motivom. Pri nastajanju mu je pomagal tudi fotograf Avgust Berthold, ki je fotografiral kmetovo držo. Njen naslov je

				15		
--	--	--	--	----	--	--

. S sliko je Grohar izrazil svoje upanje na boljši jutri. Ogledaš si jo lahko v stalni zbirki slovenske umetnosti v Narodni galeriji. Tu so na ogled tudi *Pomlad*, *Macesen*, *Snežni metež v Škofji Loki* in druge. Groharjeve slike hranijo tudi v Moderni galeriji v Ljubljani in v Loškem muzeju v Škofji Loki. Optimizem, ki ga odkrivajo Groharjeve slike in pisma prijateljem, se ti bo razkril v končnem geslu – Groharjevem citatu.

Končno geslo:

B	6	11	6	7	1	6	4	10		12	6	13	14
---	---	----	---	---	---	---	---	----	--	----	---	----	----

B	2	10	2		15	3	9	Š	14
---	---	----	---	--	----	---	---	---	----

Ime in priimek

Ime OŠ

Naslov OŠ ali domači naslov

Rešitev oddaj v svoji knjižnici ali jo pošlji na naslov: **MKL, Pionirska – center za mladinsko književnost in knjižničarstvo, Kersnikova 2, 1000 Ljubljana**
»Za MEGA kviz«

Viri:

- Brejč, Tomaž: Realizem, impresionizem, postimpresionizem. Ljubljana: Narodna galerija, 2006.
- Enciklopedija Slovenije, Ljubljana: Mladinska knjiga, 1989.
- Grohar, Ivan: Ivan Grohar: (1867–1911). Bodočnost mora biti lepša. Narodna galerija, Ljubljana 1997. [razstavn katalog]
- <http://www.ng-slo.si/>
- Kajzer, Janez: Macesen, roman o Ivanu Groharju. Ljubljana: Cankarjeva založba, 1978.
- Moč pogledov: Portretno slikarstvo Ivana Groharja. Škofja loka: Loški muzej, 2011. [razstavn katalog]
- Slovenski impresionisti in njihov čas 1890–1920. Ljubljana: Narodna galerija, 2008. [razstavn katalog in vodnik po razstavi]

Pripravila: **Kristina Preininger**, Narodna galerija Ljubljana